

II. vatikánský koncil

pro začátečníky
i mírně pokročilé

Petr Soukal

Katecheze do kapsy

Petr Soukal

**II. vatikánský koncil
pro začátečníky
i mírně pokročilé**

KARMELITÁNSKÉ NAKLADATELSTVÍ

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Soukal, Petr, 1991-

II. vatikánský koncil pro začátečníky i mírně pokročilé /
Petr Soukal. -- V Praze : Karmelitánské nakladatelství 2024.
-- 101 stran. -- (Katecheze do kapsy ; svazek 28)

Vydalo Karmelitánské nakladatelství ve společnosti
KatMedia, s.r.o.. -- Obsahuje bibliografické odkazy

ISBN 978-80-7566-551-5 (brožováno)

* 27-732.3/.4-675 * 271.4/273.2 * 27-7-028.79 * 272-72 *
272-528 * 27-46 * 272-1/-9 * 27-662 * 27-662:3 * 27-732.3/.4-
284/-285 * (0.062)

- Katolická církev. Vatikánský koncil (2. : 1962-1965)
- 1962-1965

- ekumenické koncily -- 1961-1970

- katolické církve -- 20.-21. století

- reforma církve -- 20.-21. století

- katolická eklesiologie -- 20.-21. století

- katolická liturgie -- 20.-21. století

- pastorační práce -- 20.-21. století

- učení katolické církve -- 20.-21. století

- sociální nauka církve -- 20.-21. století

- křesťanství a společnost -- 20.-21. století

- koncilní dokumenty -- 1961-1970

- populárně-naučné publikace

27 - Křesťanství. Křesťanská církev všeobecně. Eklesiologie [5]

*Tato kniha byla vydána s podporou
Biskupství královéhradeckého.*

*Automatizovaná analýza textů nebo dat
ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU
je bez souhlasu nositele práv zakázána.*

© KatMedia, s. r. o., Praha, 2024

ISBN 978-80-7566-551-5

Seznam zkratk

CIC	<i>Kodex kanonického práva</i>
DV	<i>Dei verbum</i>
GS	<i>Gaudium et spes</i>
KKC	<i>Katechismus katolické církve</i>
LG	<i>Lumen gentium</i>
SC	<i>Sacrosanctum concilium</i>

PROLOG: Tak trochu jiný koncil

Druhý vatikánský koncil navazuje na dvacet předchozích ekumenických koncilů v dějinách katolické církve. Krátký pohled do dějin nám ukazuje dvě věci: I tento koncil navazuje na starobylou církevní tradici a zároveň přináší církvi něco nového, svěžšího a potřebného. Jak řekl papež Pavel VI., Druhý vatikánský koncil „je zaměřen na obnovu“, ale v žádném případě není „převrácením současného života církve, nejde tu o zlom v její tradici“. Koncil usiluje, aby tato tradice „byla zbavena každého zastaralého a nesprávného výrazu, aby tato tradice byla opět autentická a plodná.“¹

Proč se vlastně koncily svolávají?

Nedlouho po Kristově nanebevstoupení a seslání Ducha Svatého apoštolové zjistili, že ani těmito událostmi nejsou navždy vyřešeny všechny otázky těch, kdo uvěřili. Kolem roku 50 se proto sešli apoštolové v Jeruzalémě, aby uvážili, jaký postoj zaujmout k těm, kdo uvěřili v Krista jako pohané (Skutky apoštolů, kap. 15). Slova, kterými začínají pomyslné „dokumenty“ tohoto apoštolského koncilu, znějí takto: „Rozhodl totiž Duch Svatý i my...“ (Sk 15,28). Svědčí o tom, že si prvotní církev byla dobře vědoma jak mocné přítomnosti Ducha Svatého, tak i své vlastní odpovědnosti.

Podobných svědectví o tom, jak Duch Svätý vede církve, nacházíme v dějinách více. Zmíňme třeba dopis svätého Cypriána z roku 252, ve kterém jsou zaznamenaná akta synody konané v Kartágu: „Líbilo se nám z vnuknutí Ducha Svätého a podle varování od Pána v četných a jasných viděních...“²

Ne vždycky v dějinách byla vnuknutí Ducha Svätého tak jasná a vidění Páně tak četná. Z místních biskupských synod se i tak stal užitečný nástroj vedení církve a řešení problémů. Starověké synody se zabývaly tehdy palčivými otázkami: „Co s křesťany, kteří odpadli během pronásledování?“ Nebo: „Co dělat s těmi, kdo byli pokřtěni heretiky? Je jejich křest platný? Mají Ducha Svätého?“

První koncil, na kterém byli shromážděni zástupci téměř celé církve, proběhl až ve 4. století, kdy za císaře Konstantina (313 po Kr.) skončilo pronásledování křesťanů. Koncil v roce 325 do Niceje (na území dnešního Turecka) svolal Konstantin Veliký jako součást oslav své dvacetileté vlády. Až nakonec a podle všeho tak trochu mimo původní plán se dostaly na pořad jednání i dogmatické otázky ohledně božství Ježíše Krista, který byl koncilem vyznán jako ten, jenž je „jedné podstaty s Otcem“ – tedy pravý Bůh.

Koncilů se v dějinách církve uskutečnila celá řada. Druhý vatikánský koncil je podle katolického počítání dvacátým prvním ekumenickým kon-

cilem. Slovo „ekumenický“ označuje shromáždění celé církve, respektive všech místních církví, které jsou ve společenství s římskou církví a s jejím biskupem – papežem.

Svolání každého koncilu zpravidla předchází krize, na kterou je zapotřebí reagovat. První koncily byly svolávány, aby bránily víru v pravé božství Ježíše Krista a Ducha Svatého, aby formovaly praktickou stránku křesťanského života a odsouvaly hereze. Součástí koncilních dokumentů proto byly mimo jiné seznamy „anatémat“, tedy odsouzení názorů odporujících víře církve. Jak takové anatéma vypadá, vidíme na učení Tridentského koncilu o svátosti manželství (11. listopadu 1563):

Kdo by prohlásil, že manželství není v pravém a vlastním smyslu jednou ze sedmi svátostí evangelního zákona ustanovenou Kristem, nýbrž že bylo vynalezeno lidmi v církvi, ani že nepřináší milost, ten nechť je vyobcován.³

Odsouzení, *anatéma*, církev vnímá jako poslední prostředek, kterým má být zachována pravá víra a nerozdělené společenství věřících. Cílem není někoho vyloučit, ale naopak jasně ukázat, které názory jednotě s církví odporují. Už apoštol Pavel nařizuje Korinťanům vyloučit ze společenství toho, kdo je pohoršením. Ani v tomto případě ale není smyslem samotné potrestání („vydá-

ní satanovi“), nýbrž obrácení a spása – „záchrana v onen den Páně“ (srov. 1 Kor 5,5). V tomto duchu se proti bludným názorům, jež odporují katolické víře, vymezovali mnohé koncily i četní papežové.

Na síle nabralo toto vymezování se církve zejména v 19. století: tehdy se zdálo, že některé poznatky moderní vědy napadají samotné základy katolické víry. Církev se v této době soustředila spíše na úzkostlivou obranu víry než na její radostné sdílení. Otázky, které nám dnes nepůsobí žádné starosti, se církvi v kontextu tehdejší doby jevily jako útok na samou podstatu víry. Šlo například o to, zda knihy Mojžíšovy skutečně napsal Mojžíš nebo zda evoluce nutně popírá existenci Boha Stvořitele. Církev se postavila do opozice vůči světu, který se jí jevil jako nepřátelský a zlý. Zavládl strach ze všeho nového, co by mohlo otřást неотředitelnou pravdou víry (dogma). Snad je možné trochu zjednodušeně říci, že život církve od dob Tridentského koncilu v 16. století tak trochu ustrnul, a to jak ve slavení víry v liturgii, tak i při promýšlení víry v teologii.

Už na konci 19. století, zejména pak ve 20. století, se ovšem dávají do pohybu proudy, které připravují půdu pro Druhý vatikánský koncil. Objevuje se obnovený zájem o slavení liturgie. V roce 1903 papež Pius X. v motu proprio *Tra le sollecitudini* poprvé mluví o činné účasti věřících (*participatio actuosa*). V roce 1919 se stejnému tématu

věnuje Romano Guardini v knize *O duchu liturgie*. Začínají se znovu studovat církevní otcové. Významný teolog Henri de Lubac napsal o církevních otcích: „Kdykoli na našem Západě vzkvétala křesťanská obnova, a to jak v řádu myšlení, tak v řádu života (a tyto dva řády jsou vždy propojeny), vzkvétala ve znamení Otců.“⁴

Tuto myšlenku později zopakoval i papež Jan Pavel II.: „Právem bylo napsáno, že v dějinách církve byla každá skutečná obnova spojena s opětovným čtením církevních otců.“⁵ Na rozdíl od předchozího období se před církví otevřelo celé bohatství její tradice. Církev přestávala být věřícími vnímána jako něco chladného a vzdáleného, nebyla už pouze záležitostí kléru, ale jak napsal Guardini: „Začal proces nesmírných rozměrů: probouzení církve v duších.“⁶ V roce 1943 encyklika Pia XII. *Divino afflante Spiritu* umožnila katolickým biblistům pracovat s historicko-kritickou metodou, což vedlo k postupné obnově katolické exegeze. Vedle zájmu o liturgii a díla církevních otců tak můžeme v souvislosti s přípravou na Druhý vatikánský koncil hovořit i o biblickém hnutí.

**Deset důvodů,
pro něž je Druhý vatikánský koncil jedinečný**